

Introduserte arter

Prosjektinfo nr.1 Dato: 20.02.2003 "Naturens mangfold"

Norsk institutt for naturforskning, NINA,

er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning.

Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger.

NINA har ca 150 ansatte. Vi har kontorer i Trondheim, Oslo, Lillehammer og Tromsø.

NINA er et institutt i Miljøalliansen.

Tungasletta 2,
7485 Trondheim

Tel: 73 80 14 00
Fax: 73 80 14 01

<http://www.nina.no>

e-post:
bjorn.a.tommeras@nina.no

layout: InB@2003

Et stort internasjonalt problemkompleks

Gjennomgående viser det seg at introduksjoner av fremmede arter i ulike grader har negative effekter som f.eks. kanadagås, mink og tromsøpalme. I mange tilfelle er de negative effektene dramatiske slik som f.eks. med lakseparasitter *Gyrodactylus salaris* og søramerikansk minérflue. Klare og entydige positive effekter er svært sjeldne. Dette er noe av bakgrunnen for at Konvensjonen om biologisk mangfold så klart sier (artikkel 8h): «Hindre innførsel av, kontrollere eller utrydde fremmede arter som truer økosystemer, habitater eller arter». Dette er en av de sterkeste formulerte artikler i konvensjonsteksten.

Hvilke arter er problemet og hvor?

Ved behandlingen av Stortingsmelding nr 42 (2000-2001) om biologisk mangfold stilte Stortinget seg bak følgende innstilling fra Energi- og miljøkomiteen: "Komiteen mener det er ønskelig at det lages en oversikt over fremmede arter som kan gjøre skade, og som det vurderes tiltak i forhold til." Oversikt over de kjente dyr og planter (unntatt mikroorganismer) som er introdusert til Norge av mennesker er beskrevet i NINA utredning 062 (Tømmerås 1995) og i NORD 2000:13 (Weidema 2000) som inkluderer de andre nordiske land. Disse rapportene omhandler også en del introduksjoner mellom områder innen Norge. På ferskvannssiden finnes i tillegg DN-notat 1995 - 4 som behandler innvandring og introduksjoner til vassdragene i Norge. Ett av prosjektene, som ble slutført ved årsskiftet 2002/3, var å skaffe fram oversikt over mange av de antatt problematiske arter, som er bevisst eller utilsiktet innført til Norge. Vi tar også for oss noen arter som naturlig finnes i Norge, og som er spredd utenfor sitt

naturlige utbredelsesområde. Hvilken sektor som har ansvaret for spredning blir behandlet, og der det er mulig, gir vi råd om hvilke tiltak som kan gjøres for å begrense skadeeffekter. I en del tilfeller er samfunnsøkonomiske kostnader ved introduksjon og spredning av fremmede arter inkludert.

Det vil nesten alltid være slik at den letteste måten å forhindre problemer på er å stanse introduksjonen før den har skjedd. Vi tar i all hovedsak for oss arter som allerede finnes i landet. I vurderingen av en introdusert arts mulighet til å bli invaderende er sentrale momenter bl.a. artens egenskaper og miljøtilstanden på stedet hvor den introduseres. På bakgrunn av en vurdering av arter som allerede er introdusert kan en starte utviklingen av kriterier for ei liste over problemarter koblet med problemområder i Norge. Dette er komplisert da det henger sammen med flere faktorer, bl.a. at mange arter skifter biologi (nye næringskjeder og plass i økosystemene) når de introduseres til et nytt sted (f.eks. århund), og at arter ofte viser en tidsforsinkelse i endring i biologi eller tilpasning til det nye økosystem (f.eks. platanlønn).

Oftentimes it is such that an introduced species to Norway is expected to be to the benefit of some individuals, groups or industries, while other groups must bear disadvantages or damage. Those that cause damage are initially often considered harmless.

"Mordersneglen" *Arion lusitanicus*.

Prosjekt om Globalisering og introduserte arter

Andre rapporter om temaet:

- Tømmerås, B.Å., (red.) (1994, + revidert 2. utgave 1995) Introduksjoner av fremmede organismer til Norge. - NINA Utredning 62: 1-141

Samarbeidspartnere om temaet:

Havforskningsinstituttet

Planteforsk

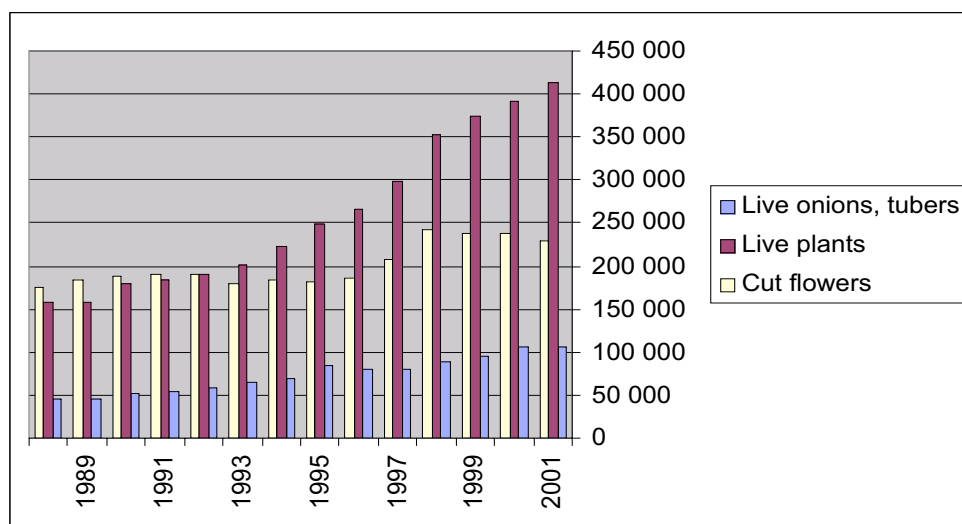
Skogforsk

NINA jobber videre med temaet ved å fokusere på hva vil være "føre-var" ved framtidige introduksjoner

Norske myndigheter arbeider med en Stortingsmelding om Globalisering og Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet har ønsket å inkludere aspekter ved spredning og introduksjoner av arter. I dette prosjektet (fra 2002) "Globalisation and Invasive Alien Species" har vi sammen med Havforskningsinstituttet, Planteforsk, Skogforsk og med tallmateriale fra Statistisk Sentralbyrå behandlet internasjonal handel, transport og turisme i sammenheng med invaderende introduserte arter (IAS). For å kunne opparbeide bred kunnskap på et så komplekst område som introduserte arter er det særdeles nyttig å ha deltakelse av

forskere med forskjellig bakgrunn slik at en tilnærming som er multidisiplinær. Vi kan i prosjektene dra nytte av et uformelt og etablert nasjonalt og internasjonalt forskernettverk. NINA har mange års erfaring i slik multidisiplinært samarbeid, og vi er alltid glade for å bidra på en slik måte at et økt vitenskapelig grunnlag blir brukt til utforming av policy, avgjørelser om regelverk og forvaltning av natur.

Kan WTOs frihandelsønsker forenes med økosystemenes behov. Kan oppfølging Konvensjonen om biologisk mangfolds (CBD) "15 Guiding principles" redde oss fra de verste skadene ved introduserte arter?

Figur som viser importvolumet fra 1988 til 2001 av levende løk, knoller (SSB kode 0601), levende planter (SSB kode 0602) og avskårne blomster (SSB kode 0603).

Tømmerås, B.Å., Hofsvang, T., Jelmert, A., Sandlund, O.T., Sjørusen, H. & Sundheim, L. 2003. Introduserte arter. Med fokus på problemarter for Norge. – NINA Oppdragsmelding 772: 1-58

Tømmerås, B.Å., Jelmert, A., Rafoss, T., Sundheim, L., Ødegaard, F. & Økland, B. 2002. Globalisation and Invasive Alien Species. – Utenriksdepartementet. The Globalisation Project, Report no: 15: 1-88
<http://odin.dep.no/ud/norsk/publ/rapporter/032121-220009/index-dok000-b-n-a.html>